

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Arenen lausunto valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025

VNS 3/2021 vp

- *Miten selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta (VNS 3/2021 vp) huomioidaan koulutuspoliittisen selonteon (VNS 1/2021 vp) tavoitteet ja toimenpiteet?*

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025 ei sisällä riittäviä resurssointeja koulutuspoliittisen selonteon tavoitteiden toteuttamista varten. Koulutuspoliittisessa selonteossa esitetään kunnianhimoisia tavoitteita, joiden saavuttaminen edellyttää merkittävien panostusten kohdentamista koulutukseen ja TKI-toimintaan.

Korkeakoulutuksen rahoitukseen suunnitelmassa ei esitetä merkittäviä muutoksia. Koulutuspoliittisessa selonteossa on esitetty tavoitteeksi, että vuonna 2030 vähintään 50 % nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön sopimuksissa vuosille 2021–2024 ammattikorkeakoulujen tutkintotavoitteet kasvoivat edelliskaudesta ammattikorkeakoulututkintojen osalta 22 % ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen osalta 60 %. Ammattikorkeakoulujen vuoden 2021 perusrahoitus jaettuna vuosien 2017–2020 tutkintotavoitteella oli 32 500 €/tutkinto, mutta vuosien 2021–2024 tutkintotavoitteella jaettuna rahoitus on enää 25 700 €/tutkinto. Hankinta- ja palkkakulujen jatkuva kasvu tekee tilanteesta vielä esitettyä synkemmän.

Kotimaisen nuorten osaamistason noston lisäksi korkeakouluja edellytetään selonteossa kasvattamaan myös ulkomaalaisten opiskelijoiden määrää kolminkertaiseksi vuoteen 2030 mennessä. Samoin korkeakouluilta edellytetään jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan kasvattamista. Jatkuvan oppimiseen eteen on jo nyt tehty merkittäviä toimia ilman lisärahoitusta. Tästä kertovat avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijamäärän ja siellä suoritettujen opintopisteiden määrän kaksinkertaistuminen kahden viime vuoden aikana. Vuonna 2020 avoimessa ammattikorkeakoulussa opiskeli 74 000 opiskelijaa ja suoritettiin 467 000 opintopistettä.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan näkökulmasta julkisen talouden suunnitelma ja hallituksen puoliväliriihen päätökset leikata kehyksiä tulevat heikentämään julkisen TKI-rahoituksen määrää arviolta 70 miljoonaa euroa vuodesta 2023 alkaen. Lisäksi esitetty veikkausvoittovarojen kompensointi ei riitä kompensoimaan tutkimusta ja tiedettä tukevien järjestöjen ja säätiöiden toimintaa ja siten TKI-toiminnan rahoitusta.

Koulutuspoliittisessa selonteossa tavoitteeksi on asetettu kansallisten TKI-panostuksen kasvattaminen 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Leikkausten kohdentaminen TKI-rahoitukseen ei tue tavoitteen saavuttamista vaan päinvastoin rahoitusta tulisi pyrkiä lisäämään. Sitoutuminen

pitkäaikaisiin julkisen talouden TKI-investointeihin on tärkeää, sillä se edistää ja sitouttaa elinkeinoelämää tekemään TKI-investointeja Suomeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on arvioinut, että koulutuspoliittisen selonteon ja siihen liittyvien muiden ohjelmien tavoitteiden toteuttaminen edellyttää 200–300 miljoonan euron korotusta korkeakoulutuksen rahoitukseen. Arene katsoo, että korkeakoulujen kehyksiä tulisi kasvattaa suunnitelmassa OKM:n arvion mukaisesti.

- *Korona-aikana syntyneet ongelmat koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta; osaamisvajeen korjaaminen ja hyvinvoinnin moniammatillinen tukeminen jo varhaiskasvatuksesta alkaen?*

Koronapandemialla on ollut kaksijakoiset vaikutukset ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemiseen ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Ammattikorkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen tekemien kyselyiden perusteella osa opiskelijoista on kärsinyt merkittävästi korona-ajan poikkeusjärjestelyistä niin opintojen kuin hyvinvoinnin näkökulmasta. Toisaalta etäopiskelumahdollisuuksien lisääntyminen on nopeuttanut joidenkin opiskelijoiden opintojen etenemistä ja siksi ammattikorkeakoulujen opintopistekertymä on pandemian aikana ollut lähellä normaalitasolla.

Korona-ajan jälkeen tarvitaan pitkäkestoisia toimenpiteitä, jotta nämä opiskelijat saavat elämänsä järjestykseen ja kykenevät rakentamaan tulevaisuuttaan hyvinvoivana opiskelijana, jotka siirtyvät uudistamaan työelämää. Ammattikorkeakoulut ovat tukenee monin keinoin pandemian aikana opintojen edistämistä. Korkeakoulut ovat tehneet toimia tukipalveluiden kehittämiseksi jo kriisin aikana ja OKM:n hankerahoituksen avulla on kehitetty yhteisöllisyyttä tukevia toimintamalleja yhdessä opiskelijakuntien kanssa. Pandemian päättymisen jälkeen on keskeistä kiinnittää huomiota koko korkeakoulu yhteisön hyvinvointiin, sillä myös henkilöstölle pandemia ja etätyö ovat olleet paikoin rankka kokemus.

Tulevaisuuden kannalta merkittävä kysymys on, miten korona-aika on vaikuttanut peruskoulussa ja toisen asteen opinnoissa opiskelevien nuorten osaamiseen ja siten valmiuksiin jatkaa opintojaan korkeakouluissa. Tutkintotavoitteiden korottamisen ja sitä kautta aloituspaikkojen noston myötä entistä suurempi osa ikäluokasta hakeutuu korkeakoulutuksen piiriin. Näiden ilmiöiden yhteisvaikutuksesta on todennäköistä, että tulevina vuosina ammattikorkeakoulujen uusien opiskelijoiden opiskelunvalmiudet tulevat heikkenemään. Ammattikorkeakouluille tulee turvata tarvittavat resurssit riittävän oppimisen tukeen ja esimerkiksi erityisopetuksen tarjonta.

- *Veikkauksen tuotoilla rahoitettavat kohteet.*

Taiteen, kulttuurin, liikunnan sekä sosiaali- ja terveystieteiden edunsaajien toiminnalle rahapeliteottojen merkitys on keskeinen. Vaikka näille aloille kohdistetuilla rahapeliteutoilla ei rahoiteta suoraan ammattikorkeakoulujen toimintaan, vaikuttavat erityisesti rahoituksen leikkaukset merkittäväällä tavalla myös ammattikorkeakouluille keskeisten kumppaneiden toimintaan.

Arene pitää tärkeänä, että veikkaustuottojen pieneminen korvataan tutkimus- ja kehittämistoiminnan edunsaajille muilla mekanismeilla, jotta korkeakouluvision TKI-tavoitteet on mahdollista saavuttaa ja Suomi kykenee kilpailemaan tutkimuksessa ja koulutuksessa myös globaalisti.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén
puheenjohtaja

Samuli Maxenius
va. toiminnanjohtaja